

Oljesektoren påvirker både mange næringer og vår økonomiske geografi. Bortfallet av oljenæringen kan derfor få store ringvirkninger i Norge, skriver professorene **Hilde C. Bjørnland** og **Espen R. Moen**.

Oljens ringvirkninger

ØKONOMI
HILDE C. BJØRNLAND
OG ESPEN R. MOEN

I en kronikk 6. januar argumenterer vi for at nedbyggingen av oljevirsomheten kan by på større utfordringer for Norge enn de tre SSB-forskerne Ådne Cappelen, Torbjørn Eika og Joakim Prestmo kommer frem til i en rapport om temaet. Vi påpeker at omstillingen kan bli problematisk og at land fra Sørøst-Asia kan gi konkurranse om kompetansearbeidsplassene.

I sitt svar 8. januar erkjenner SSB-forskerne at omstillingen ikke nødvendigvis vil gå av seg selv, og kan by på utfordringer på kort sikt slik vi beskriver. I et langt perspektiv tror de allikevel norsk økonomi vil klare seg godt, og at de risikoene vi skisserer ikke er de mest sannsynlige.

Vi skal la diskusjonen om risiko ligge. Vi synes enige om at det er usikkerhetsmomenter, men får legge til grunn forskjellige antagelser om hvor sannsynlige de er. En viktigere forskjell er imidlertid synet på hvor oljeavhengig norsk økonomi er. I SSBs analyse, så vel som i den generelle debatten om Norges omstillingsevne, legges det lite vekt på oljeindustrien. Forskerne fra SSB argumenter for at omstillingsevnen i oljesektoren ikke er avgjørende siden den sysselsetter få, og at disse lett kan absorberes i resten av økonomien. Videre mener de at leverandørindustrien ikke trenger å bli erstattet av ny eksportorientert virksomhet, siden oljefondet vil kunne finansiere vår import også etter at oljeinntektene er borte.

Det er riktig at oljefondet vil kunne gi oss fremtidige inntekter vi kan bruke til import. Slik sett har vi innrettet oss bra. Men det betyr ikke at norsk økonomi er upåvirket av den industrielle siden av oljeutvinningen. Selv om samlet sysselsetting i direkte og indirekte oljevirsomhet kun er åtte prosent av den totale sysselsettingen, utgjør bruttoproduktet i næringen hele 22 prosent av Norges bruttonasjo-

■ **OLJELANDET.** Nye næringer har blomstret opp som følge av oljeboomen – hva skjer med disse når oljen tar slutt? Her er riggen «Petrojarl Varg» i Varg-feltet, Nordsjøen.

Foto: Ida von Hanno Bast

nalprodukt. Dette kan dels ha en naturlig forklaring, ved at oljesektoren er kapitalintensiv og arbeidskraften produktiv.

Det er imidlertid grunn til å tro at det også skyldes pengerikdommen i oljesektoren, ved at noe av oljerenten manifesterer seg i høye lønninger og store overskudd i næringen.

” Selv om fleksibiliteten i norsk økonomi (...) er stor, er arbeidskraftsmobiliteten liten

Isåfall reflekterer deler av bruttoproduktet i sektoren reelt sett en form for bruk av oljeinntekter, men blir feilaktig betraktet som verdiskaping. Når oljevirsomheten avtar, bortfaller denne ekstraintekten, noe som vil ramme både ansatte, bedriftseiere og myndighetene gjennom lavere skatteinntekter.

Det er videre grunn til å tro at det ikke bare er leverandørindustrien som er oljeavhengige, også andre næringer er knyttet opp mot oljenæringen.

Tjenesteytende næringer har blomstret i kjølvannet av oljeboomen, noe Det Norske Veritas er et eksempel på. Men også deler av bygg og anlegg, finans og annen forretningsmessig tjenesteyting, for ikke å snakke om hotell- og restaurantvirksomhet påvirkes av oljesektoren, noe som også er påpekt av Knut Anton Mork. Bortfallet av oljenæringen kan derfor få mye større ringvirkninger i norsk økonomi enn det mange tar høyde for.

Trolig vil den økonomiske geografien også kunne endre seg dramatisk etter oljetiden. En reise gjennom Østfold, som var et av landets største industrifylker i sin tid, vitner om store endringer, med bortfall av tradisjonell industri. Med et bortfall av oljenæringen kan både industri og industristeder komme under press, noe som kan føre til at hele industri-grener kan gå tapt, slik også tidligere sentralbanksjef Svein Gjedrem har påpekt.

Oljeindustrien og tilknyttede næringer er ikke jevnt fordelt over landet, men har særlig vært konsentrert på Sørvestlandet. Etterhvert har denne

industrien også forflyttet seg nordover. Når en inkluderer ringvirkninger og effektene av bortfall av lokale skatteinntekter, kan effektene for enkelte regioner derfor bli dramatiske.

Selv om fleksibiliteten i norsk økonomi langs mange dimensjoner er stor, er arbeidskraftsmobiliteten liten, noe som forsterkes av generøse velferdsordninger som kan gjøre det mulig å bo på steder selv om de ikke lenger er levedyktige. Vi frykter derfor at omstillingen kan bli tøff for de regionene som i dag lever av oljeindustrien.

Debatten om hva vi skal gjøre når oljen tar slutt er nyttig, og handler ikke om å skape krise-stemming. Tvert imot. Vi tror at vi har omstillingsevne. Like vel bør vi innse at vi industrielt sett er mer avhengig av oljen enn det mange tar høyde for, og at vi kan ha behov for all vår omstillingsevne når oljeeventyret en gang tar slutt.

■ *Hilde C. Bjørnland og Espen R. Moen, begge professorer ved Institutt for samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen BI*

FLERE INNLEGG
Side 30 – 31

Gjestekommentar
Glem generasjonene

Bård Kuvaas

Innlegg
Arbeid må lønne seg

Hans-Erik Skjæggerud

DNs spill med mat

Jostein Lindland

Elavgift og ullsokker

Ketil Solvik-Olsen